

74 वी घटनादुरुस्ती आणि नागरी स्थानिक स्वशासन

MPSC द्वारे विचारल्या गेलेल्या प्रश्नातून
REVISION आणि सराव

Q. 1. 74 व्या घटनादुरुस्तीने नगरपालिकाना काही कर्तव्ये व
जबाबदाऱ्या कलम _____ अन्वये सोपविला आहेत.

1. 243-V

2. 243-W

3. 243-Y

4. 243-Z

Q. 2. 74 व्या घटनादुरुस्ती अधिनियमाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे?

- 1) मूलतः ऑगस्ट 1989 मध्ये राजीव गांधी सरकार द्वारा 65 वे घटनादुरुस्ती विधेयक मांडले गेले त्यास लोकसभेने जरी मंजूरी दिली होती तरी राज्यसभेने मंजूरी न दिल्याने ते रद्द झाले.
- 2). व्ही.पी. सिंग सरकारने सुधारित नगरपालिका विधेयक 1990 मध्ये मांडले होते परंतु लोकसभेच्या विसर्जनामुळे ते रद्द झाले.
- 3) नरसिंहराव सरकारने सप्टेंबर 1992 मध्ये सुधारित नगरपालिका विधेयक मांडले आणि ते संसदेच्या दोन्ही सभागृहांनी डिसेंबर 1992 मध्ये 74 वी घटनादुरुस्ती म्हणून मजूर केले. 1 एप्रिल 1993 पासून लागू झाला
- 4) वरीलपैकी एकही नाही.

Q. 3. 74 व्या घटना दुरुस्तीनुसार राज्य सरकारांना कोणती बाब आवश्यक करण्यात आली ?

अ) तालुका समीतीची स्थापना :

ब) शिक्षणाचा हक्क

क) जिल्हा विकास समीतीची स्थापना

ड) जिल्हा नियोजन समीतीची स्थापना

पर्यायी उत्तरे :

1) अ फक्त.

2) ब आणि क

3) ड फक्त.

4) यापैकी सर्व

Q. 4. 74 व्या घटनादुरुस्तीमध्ये खालीलपैकी कोणती बाब समाविष्ट नाही ?

अ) नगरपालिकेचे निर्माण

ब) राज्य निवडणूक आयोगाची नेमणूक

क) ग्राम पंचायत

ड) जागांचे आरक्षण

पर्यायी उत्तरे :

1) फक्त अ आणि ब

2) फक्त क आणि ड

3) फक्त क.

4) फक्त ड

Q. 5. 74 व्या घटनादुरुस्ती अन्वये संक्रमणीय क्षेत्र, छोटे किंवा मोठे नागरी क्षेत्र म्हणजेच, खालील घटक विचारात घेऊन राज्यपालांनी सार्वजनिक सूचनेद्वारे सूचित केलेले क्षेत्र :

अ) लोकसंख्या

ब) लोकसंख्येची घनता

क) कृषी व्यतिरिक्त इतर रोजगारांचे प्रमाण

ड) आर्थिक महत्त्व

पर्यायी उत्तरे :

1) अ, ब आणि क.

2) ब, क आणि ड

3) अ, क आणि ड.

4) अ, ब, क आणि ड

Q. 6. भारतीय राज्यघटनेतील 1992 च्या 74 व्या घटनादुरुस्ती कायद्याप्रमाणे शहरी भारतात __ प्रकारच्या नगरपालिका आहेत

1) दोन

2) तीन

3) चार

4) पाच

Q. 7. भारतीय राज्यघटनेच्या बाराव्या अनुसूची मध्ये कोणत्या विषयांचा समावेश होतो?

अ) रस्ते आणि पूल

ब) अग्नीशमन सेवा

क) झोपडपट्टी पुनर्विकास

ड) टपाल सेवा

पर्यायी उत्तरे :

1) फक्त अ, ब आणि ड.

2) फक्त ब, क आणि ड

3) फक्त अ, क आणि ड.

4) फक्त अ, ब आणि क

Q. 8. राज्य विधिमंडळात कायदा करून खालील व्यक्तित्ना शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थामध्ये प्रतिनिधीत्व देवू शकते : योग्य कथन/कथने ओळखा :

अ) नगर प्रशासनातील तज्ञ व्यक्ती

ब) नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील लोकसभा सदस्य

क) नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील राज्यसभा सदस्य

ड) आंग्ल भारतीय समूहातील व्यक्ती पर्यायी उत्तरे :

1) फक्त अ, ब, ड. 2) फक्त अ, क, ड

3) फक्त ब, क, ड 4) फक्त अ, ब, क

Q. 9. भारतामध्ये 74 व्या घटना दुरुस्ती कायद्याची अंमलबजावणी केव्हा झाली ?

1) 20 एप्रिल, 1993

2) 1 जून, 1993

3) 24 एप्रिल, 1993

4) वरीलपैकी नाही

Q. 10. महानगर क्षेत्र नियोजन समिती संदर्भात खालील विधाने लक्षात घ्या:

1. या समित्यांची रचना आणि सदस्यांच्या निवडीची पद्धत ठरविण्याचा अधिकार राज्य शासनाला असतो.
2. या समित्यांवर केंद्र शासन, राज्य शासन आणि इतर संस्थांना प्रतिनिधित्व देण्यासाठी राज्य शासन तरतूद करू शकते
3. वरील दोन्ही विधाने योग्य
4. वरील दोन्ही विधाने अयोग्य

Q. 11. भारतीय राज्यघटनेच्या बाराव्या अनुसूचीमध्ये नगरपालिकांच्या किती कार्यांची/जबाबदाऱ्यांची यादी देण्यात आली आहे?

1) 29

2) 18

3) 25

4) 22

Q. 12. 74 व्या घटनादुरुस्ती संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/ने बिनचूक आहेत ?

अ) या घटनादुरुस्तीनुसार नगपालिकांच्या निवडणुकी संबंधीच्या बाबींमध्ये न्यायालयानी हस्तक्षेप करण्यास कायद्याने बंदी आहे.

ब) पश्चिम बंगालच्या दार्जिलिंग, गोरखा पहाडी परिषदेची कार्ये व अधिकार यांना या कायद्यामुळे बाधा पोहोचणार नाही

क) मणिपुर पहाडी क्षेत्रातील जिल्हा परिषदांची कार्ये व अधिकार यांना या कायद्यामुळे बाधा पोहोचणार नाही.

पर्यायी उत्तरे :

1) फक्त अ.

2) फक्त ब

3) फक्त अ आणि ब.

4) फक्त अ आणि क

Q. 13. खालीलपैकी कोणते कलम 'नगरपालिकांच्या' सत्ता, अधिकार आणि जबाबदारीशी संबंधित आहे?

- 1) अनुच्छेद 243 W
- 2) अनुच्छेद 242 X
- 3) अनुच्छेद 243 V
- 4) अनुच्छेद 242 Y

Q. 14. जिल्हा नियोजन समितीची स्थापना का केली?

अ) पंचायतीद्वारे तयार केलेल्या योजनांचे एकत्रिकरण करणे.

ब) नगरपालिकांद्वारे तयार केलेल्या योजनांचे एकत्रिकरण करणे.

क) योजना तयार करण्यासाठी पंचायत आणि नगरपालिका यांना आराखडा देणे.

ड) जिल्हाधिकारी कार्यालयाद्वारे तयार केलेल्या नियोजनाचे मूल्यमापन करणे.

पर्यायी उत्तरे

1) फक्त अ.

3) अ, ब आणि क.

2) अ आणि ब

4) अ, ब, क आणि ड

Q. 15. नगरपरिषदेच्या सर्वसाधारण बैठक/सभेसाठी गणपूर्ती संख्या ही एकूण सदस्य संख्येच्या एवढी असते.

1) $1/2$

2) $1/3$

3) $1/10$

4) $1/4$

Q. 16. भारतात स्थापना झालेली पहिली नगर परिषद कोणती होती?

- 1) बॉम्बे
- 2) कलकत्ता
- 3) मद्रास
- 4) दिल्ली

Q. 17. खालीलपैकी कोणता एक उत्पन्नाचा स्रोत नगरपालिकेचा नाही?

- 1) स्थानिक कर
- 2) करेतर महसूल
- 3) सहाय्यक अनुदान
- 4) वस्तू व सेवा कर

Q. 18. नगरपालिकेच्या एखाद्या वॉर्डातील मदयविक्रीची अनुज्ञप्ती रद्द (दारुबंदी) करण्यासंबंधी खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी चुकीच्या आहेत?

अ) संबंधीत वॉर्डातील 25% पेक्षा कमी नसलेल्या महिला मतदारांनी अर्ज केला पाहिजे.

ब) सदरहू अर्जाची छाननी अधीक्षक राज्य उत्पादन शुल्क यांचेकडून केली जाईल.

क) जिल्हाधिकाऱ्यांच्या आदेशानुसार गुप्त मतदान घेतले जाईल.

ड) जर मदयविक्रीची अनुज्ञप्ती रद्द करण्याच्या बाजूने मतदान झाल्यास तसा आदेश जिल्हाधिकारी देतील.

पर्यायी उत्तरे

1) अ फक्त.

2) ब फक्त

3) क आणि ड.

4) वरील पैकी एकही नाही

Q. 19. खाली नमूद केलेल्यांपैकी नगरपरिषदेच्या अत्यावश्यक कार्यासंबंधीचा अयोग्य पर्याय निवडा.

अ) पाणी पुरवठा

ब) जन्म-मृत्यु नोंद

क) ग्रंथालयाची स्थापना

ड) उच्च शिक्षण

पर्यायी उत्तरे :

1) अ, ब, ड.

2) ब, क, ड

3) अ, ड.

4) क, ड

Q. 20. महाराष्ट्र राज्यातील नगरपरिषदांचा कारभार कोणत्या अधिनियमान्वये चालविला जातो ?

- 1) महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगरपंचायती आणि औद्योगिक नागरी अधिनियम 1965
- 2) मुंबई शहर नगरपालिका अधिनियम 1922
- 3) मुंबई जिल्हा नगरपालिका अधिनियम 1901
- 4) महाराष्ट्र नगरपालिका अधिनियम 1960

Q. 21. स्थानिक कारभारात लोकांचा सहभाग वाढावा म्हणून कोणत्या समितीची निर्मिती केली जाते ?

- 1) स्थायी समितीची
- 2) प्रभाग समितीची
- 3) विषय समितीची
- 4) नियोजन समितीची

Q. 22. पढीलपकी कोणती एक स्थानिक संस्था ही संक्रमणशील क्षेत्रासाठी गठीत केली जाते ?

- 1) नगर परिषद
- 2) शहर क्षेत्र समिती
- 3) टाऊनशिप
- 4) नगर पंचायत

Q. 23. पृढीलडैकी कोणी नगरपालिका नलडोजनात सुधारणा सुचवलरुंया?

1) राजा जे. चेल्हा

2) अभलजलत दत्ता

3) डरणव सेन

4) अशोक मुखोपाधुयाय

Q. 24. योग्य कथने ओळखा :

- अ) नगर पंचायतमध्ये दोन नामनिर्देशित सदस्य असतात.
- ब) कार्यकारी अधिकारी यांची नियुक्ती राज्यशासनाद्वारे होते.
- क) नगर पंचायतीचा प्रशासकीय प्रमुख कार्यकारी अधिकारी असतो.
- ड) नगर पंचायतच्या सदस्यांची संख्या 9 ते 30 असते.

पर्यायी उत्तरे :

- 1) फक्त अ, ब, क
- 2) फक्त अ, ब, ड.
- 3) फक्त ब, क, ड
- 4) फक्त अ, क, ड

Q. 25. महाराष्ट्र राज्यात 'नगर पंचायती' ची स्थापना करण्याबाबतच्या अटीचा विचार करा.

- अ) संबंधित क्षेत्राची लोकसंख्या 10,000 ते 25,000 दरम्यान असणे.
ब) बिगर कृषी व्यावसायिकांची संख्या 75% पेक्षा कमी नसणे.
क) जवळच्या महापालिकेपासून किंवा 'अ' वर्ग नगरपरिषदेपासून ते क्षेत्र कमीत कमी 50 किलोमीटर अंतरापुढे असणे.
ड) राज्यपालाकडून तशी घोषणा होणे अत्यावश्यक वर दिलेल्यापैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?

- 1) केवळ अ व ड. 3) केवळ क आणि ड
2) केवळ ब आणि क. 4) सर्व

Q. 26. छावणी क्षेत्रपालिकेसंबंधी खालीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे?

1) छावणी क्षेत्रपालिका अधिनियम 2006 अन्वये 1924 चा छावणी अधिनियम रद्द करण्यात आला.

2) छावणी क्षेत्रपालिकेचे अध्यक्ष आणि उपाध्यक्ष यांची निवड निर्वाचित सदस्य आपल्यामधून पाच वर्षांच्या कार्यकाळासाठी करतात.

3) छावणी क्षेत्रपालिकांचे वर्गीकरण नागरी लोकसंख्येच्या आधारे दोन प्रकारात केले जाते.

4) महाराष्ट्रात सहा छावणी क्षेत्रपालिका आहेत.

Q. 27. भारतातील छावणी क्षेत्र पालिकेसंबंधी खालील विधाने विचारात घ्या :

अ) छावणी क्षेत्र पालिका चार वर्गांमध्ये विभागल्या आहेत.

ब) वर्ग-IV छावणी क्षेत्र पालिकेमध्ये फक्त चार सदस्य निवडून येतात.

क) वर्ग-IV छावणी क्षेत्र पालिकेमध्ये नागरी लोकसंख्या ही दोन हजार पाचशेपेक्षा जास्त असत नाही.

ड) छावणी क्षेत्र पालिकेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची नेमणूक सरक्षण मंत्र्याद्वारे केली जाते.

वरीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?

1) ब आणि क.

3) अ आणि क

2) अ, ब आणि ड.

4) वरील सर्व

Q. 28. खालील विधाने विचारात घ्या :

अ) छावणी कायदा-2006 ने आधीचा छावणी कायदा-1924 रद्द करण्यात आला.

ब) छावण्यांचे दोन वर्ग पडतात.

क) छावणी क्षेत्र पालिका वर्ग- 1 मध्ये आठ निर्वाचित तीन पदसिद्ध सदस्य, तीन नामनिर्देशित लष्करी सदस्य, जिल्हा दंडाधिकार्याचा (DM) एक प्रतिनिधी आणि मुख्य सदस्य, कार्यकारी अधिकारी यांचा समावेश होतो.

ड) सध्या भारतात 68 छावणी क्षेत्र पालिका असून कानपूर छावणी ही भारतातील सर्वात मोठी छावणी आहे...

वरीलपैकी कोणती विधाने बिनचूक आहेत ?

1) अ आणि क.

3) अ, ब आणि ड

2) अ, क आणि ड.

4) वरील सर्व

Q. 29. कटक मंडळविषयक चुकीचे/चुकीची विधान/विधाने निवडा.

अ) 'कटक क्षेत्रांचे स्थानिक स्वशासन' भारतीय संविधानाच्या समवर्ती सूची मध्ये समाविष्ट आहे.

ब) कटक मंडळे ही लोकशाही स्वरूपाची यंत्रणा असून ती निर्देशित क्षेत्राच्या नागरी प्रशासनाशी संबंधित आहे.

क) लोकसंख्येनुसार कटक मंडळाने तीन प्रकार आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

1) अ, ब आणि क.

2) फक्त अ आणि क

3) फक्त ब आणि क .

4) फक्त अ

Q. 30. छावणी मंडळाची रचना, कार्ये व कार्यपद्धती निश्चित करण्याचा अधिकार कोणाला आहे?

- 1) महानगरपालिका
- 2) राज्य सरकार
- 3) संरक्षण मंत्रालय
- 4) केंद्र सरकार

Q. 31. महाराष्ट्रातील छावणी मंडळे (कटक मंडळे) आहेत.

अ) कामठी

ब) बडनेरा

क) देवळाली

ड) खडकी

पर्यायी उत्तरे :

1) फक्त अ, ब, क. 3) फक्त अ, क, ड

2) फक्त ब, क, ड. 4) फक्त अ, ब, ड

Q. 32. खालील विधानांचे परीक्षण करून अयोग्य पर्याय निवडा.
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र हे

1. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणूकांसाठी स्वतंत्र मतदार याद्या तयार करित असते
2. प्रत्येक निवडणूकीच्या अगोदर प्रभागांचे परिसीमन करण्याची जबाबदारी देखील आयोगावर आहे.
3. राज्यातील राजकीय पक्षांची नोंदणी करण्याचे आणि नोंदणी रद्द करण्याचे अधिकार देखील आयोगाकडे आहेत.
4. वरीलपैकी सर्व विधाने योग्य

Q. 33. राज्य निवडणूक आयुक्त ___ पदमुक्त केले जावू शकतात.

1. राज्याच्या मुख्यमंत्र्यांच्या सल्लामसलतीने राज्यपालांकडून

2. फक्त राज्याच्या मुख्यमंत्र्यांकडून

3. फक्त राष्ट्रपतींकडून

4. भारताच्या मुख्य निवडणूक आयुक्तांच्या सल्लामसलतीने पंतप्रधानांकडून

Q. 34. महाराष्ट्र राज्य निवडणूक आयोगाविषयीची कोणते विधान असत्य आहे?

1. आयोगाची स्थापना 1995 मध्ये झाली.
2. आयोगास संवैधानिक आधार आहे.
3. आयोग स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुका घेतो.
4. आयोगाच्या आयुक्ताची नेमणूक राज्यपाल करतात.

Q. 35. राज्यस्तरावर राज्य सरकारने राज्य निर्वाचन आयोगाची निर्मिती भारतीय संविधानाच्या कोणत्या कलमानुसार केलेली आहे?

1) 242 (K)

2) 344 (K)

3) 243 (K)

4) 324

Q. 36. योग्य कथन / कथने ओळखा :

1. महाराष्ट्र राज्य वित्त आयोगाचे गठन 1994 मध्ये करण्यात आले.
2. राज्य वित्त आयोगाच्या कार्यकाल 6 वर्ष आहे.
3. वरील दोन्ही विधाने योग्य
4. वरील दोन्ही विधाने अयोग्य

THANK YOU 😊

